

Posebne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo za širskosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov po 40 cent. — Smernice, zdravila, poslanica in vabila po 1 l., oglasi demaršnih zavodov po 1 l. — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa 1 l. — Oglasi naročnika in reklamacije se pošiljajo naključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-67.

Dokler pa se tako postopa z našimi so-plemenjaki, sta mirno sožitje in oživiljenje simpatij nemožna. Tako prepreča Italija sodelovanje obeh držav in dela vse kar

busii so se le, ko so se prepričan, da in
dijakov notri.

V bazilíki S. Maria Maggiore

„Evo, ta je moj Mussolini!“ — Čudežna

RIM, 21. Še dva dni praznikov, in v Rim se bo zopet vrnilo vsakdanje življenje.

Mussolini priredil obed na čast generala De Rivera - Mussolini tolaži De Rivero

RIM, 21. Ministrski predsednik Mussolini je danes opoldne priredil v palači Vene-

SENAT

In res, če verjamemo pisanju listov ob priliki obiska španske kraljeve dvojice, se

menjena v Spaniji ista vloga, kakor Mus-
soliniju v Italiji. In kakor nam laško ča-
sopisec skopni sodasno, začetnik, nek

— da je vsa Italija kar trepetala v sladkem pričakovanju onega trenutka, ko bo

ševnost in gmotno stanje italijanskega naroda in dvignila kar čez noč svetovni

e sploh nogoče dospeti, — tako nam

Otvoritev državnega zbora

Policija v zbornici - Protesti komunistov
BERLIN, 21. Večer se je pričelo toklo pričakovano parlamentarno delo. Zasedanje je bilo odprto v navzočnosti številne občinstva, ki je napolnilo tribune do zadnjega kotička. Razen socialnih demokratov so imeli vse parlamentarne skupine dopoldanske seje. Nemški nacionalci so sklenili, da bodo skušali za vsako ceno preči sedanjega kabineta.

Predsednik Lobe je otvoril sejo ob pol tretji uri. Spomnil se je umrlega ravnatelja državne banke Havensteina in poslanca Kaasa, ki so ga porenjski separatisti večkrat zapirali.

Nato je kot prvi govoril socialdemokrat Wells. Govornik je predvsem zahteval, da označi vlada svoj delavni program, kajti po izstopu socialdemokratov iz vlade je nastala popolnoma nova situacija in če vlada tega ne stori, je treba smatrati, da se ne čuti dovolj močno. V nadaljnjem je poudaril, da je cilj njegove stranke enotnost republike na znotraj, kar se tiče pa zunanje politike odnosa s tujimi ustanovitvami Zedinjenih evropskih držav. Očitati je Stresemannu njegovo zadržanje pri zadnjem bavarskem puču in ga vprašal, da li nimajo bavarski delavci in državljani pravice zaščite od osrednje vlade. Zavračanje obsednega stanja je tudi sramota za Nemčijo. Radi tega ne more njegova stranka glasovati za zaupnico vladi.

Nato je opozoril kancelerja na skrite namene zapustiti porenjsko in porursko prebivalstvo in ugotovil, da ne gre socialdemokratom samo za dolžnost podpiranja, marveč za narodno dolžnost. Kot je njegova stranka za vsaki poizkusi stabilizacije rentne marke, tako je tudi uverjena, da je odtegnitev podpore porurskemu prebivalstvu v to svrhu nezadostna.

Za njim je ob splošni pozornosti govoril nemški nacionalalec Herget, ki je takoj uvodoma povdaril svoje nezadovoljstvo, ker ni hotel kanceler pričeti razprave in iznesti vprašanje zaupnice. Naštevaj je vladine neuspehe in izjavil, da je proti zaupnici vladi. Iznesel je tudi stari očitki vladi, da ni takoj prekinila pregovorov s Francijo. Kar se tiče posojila o katerem se v zadnjem času govori, je izrazil govornik svoje pomisleke, da bi živela Stresemannova vlada zaupanje, da bo vzdržala v notranjosti red in mir. Njegova stranka sicer ne zahteva čisto narodno vlado, toda vlado na širši podlagi, ki pa se ne bo strasila vsiljenih ji bojev, čeravno noče nihče v Nemčiji zaneti novega svetovnega požara.

Zivahni mediklici so pretrgali nekaj besede namenjenih Kahrju, ki mu je zagovornik pripisal zaslug, da je vzbudil narodno nemški duh. Svoj govor je končal ob živahnem ploskanju desnice in kričanju leve.

Predsednik je hotel dati besedo kancelerju, kar pa je preprečil komunistični poslanec Köhnen, ki je zahteval besedo k dnevnemu redu. Ker mu ni bila dovoljena, so pričeli komunisti protestirati proti temu, da se nahaja v zbornici policija. Nastala je velika zmešnjava. Komunist Remmela je vpil na vse grlo in predsednik, ki ni mogel vzpostaviti reda, se je čutil primoranega prekiniti sejo za 1 uro.

Po zopetni otvoritvi je predsednik izjavil, da obstajajo tri varnostni ukrepi že nekaj mesecev radi osebne varnosti poslancev. Levice pa je kričala, da je to naperjeno proti njej. Predno bi se mogla seja nadaljevati, je predsednik pozval Remmela, da zapusti dvorano, česar pa slednji ni hotel storiti. Radi tega je bila seja zaključena in nova sklicana za četrtek popoldne.

Zepetni nemški protest proti zasedenim oblastim.

BERLIN, 21. Wolfsovi dopisni urad poroča, da je izročil nemški poslanec v Parizu francoski vladi protestno noto proti podpiranju separatistov in oviranju nemških oblasti v zasedenem ozemlju.

Žrtve zadnjih separatističnih bojev.
KOELN, 21. «Kölnische Zeitung» piše, da je bilo tekom zadnjih separatističnih bojev ubitih 1300 oseb. List dodaja, da je bilo od 30 separatistov, ki so se pripeljali v popolni bojni opremi v Honeuz ubitih 23. Proti mestu je odkorakalo 2000 separatistov in prišlo je do ostrega spopada, ki je zahteval na strani separatistov 70 mrtvih in 70 jetnikov.

Nemci zanikajo vesti o odpoklicu častnikov.
BERLIN, 21. Uradno se zanikajo neresnične vesti, ki jih je raznesel Daily Telegraph, da je dobil general Seeckt nalogo, da odpokliče nemške častnike, ki se nahajajo v posebnih oddelkih ruskih in francoskih častnikov tam sploh nikoli ni bilo.

Bavari za revizijo ustave.

BERLIN, 21. Bavarska ljudska stranka je poslala državnemu zboru predlog, naj izroči vladi spomenico z zahtevo po reviziji nemške ustave v federalističnem smislu.

Izid volitev na Gdanskem
GDANSKO, 21. Pri volitvah v zbornico so dobili Nemci 115, Poljaki pa 5 mandatov.

Otvoritev dunajske zbornice.

DUNAJ, 21. Večer je pričelo zasedanje dunajske zbornice. Poslanci posrednih strank so prišli v zbornico v skupinah. Krščanski socialisti so imeli v gumbicah bele socialiste med njimi 7 žensk, rdeče nageljne, pangermanisti pa plavice. Za predsednika je bil izvoljen krščanski socialista Miklas, socialist Elsdersch in pangermanist Dinghofer pa za podpredsednika.

Podpredsednik Elsdersch je v svojem govoru ob splošnem odobravanju proslavljal avstrijsko republiko. Zbornica je nato izrekla zaupnico Seiplovemu kabinetu. Proti so glasovali socialisti. Izid glasovanja je sprejela zbornica z velikim navdušenjem.

Avstrijski državni proračun

DUNAJ, 21. Proračun za leto 1924 izkazuje 8.346 milijard dohodkov in 9.182 izdatkov, torej primanjkljaj 836 milijard, ki predstavljajo tretjino primanjkljaja v pretečenem letu.

Listi povdarjajo, da je finančni napredek posledica ureditve zveznih železnic in javnih uradov.

Proslava rojstnega dne Otona, sina Karlova, na Dunaju in v Budimpešti

DUNAJ, 21. Stranka avstrijskih monarhistov je danes slovesno praznovala rojstni dan nadvojvode Otona. Poslanec Wense je imel slavnostni govor, na katerem je pozval navzoče, naj ostanejo zvesti prisegi, ki so jo položili Otonovemu očetu. Končal je s trikratnim slavo klicem nadvojvodi. BUDIMPEŠTA, 21. Tukaj se je vršila svečana proslava rojstnega dne nadvojvode Otona v leopoldstaski baziliki. Slavnostne maše so se udeležili razni odlični predstavniki legitimističnih krogov, višja oblastva in častniki.

Razlogi za odgoditev poslaniške konference.

PARIZ, 21. Poluradne vesti iz političnih krogov pravijo, da je odgoditev poslaniške konference posledica angleških volitev, kajti ministri so morali odpotovati v svoja volilna okrožja.

Sporazum med zvezniki dosežen

PARIZ, 21. Na seji poslaniške konference, ki je trajala od 18'50 je bil dosežen popoln sporazum.

Prihod prvih potniških vlakov v Brajdico.

REKA, 21. Večer so prispeli v Brajdico, ki leži vzhodno od Reke na jugoslovanskem ozemlju prvi potniški vlaki. Čim bo urejen železniški promet z notranjostjo Jugoslavije, prispejo tudi tovrstni vlaki. Danes je bil odprt most pri Brajdici, ki bo služil prometu z Dalmacijo.

Pismo iz Münchena

MÜNCHEN, novembra.

Mesto München je te dni doživelo poleg dosedanjih revolucij še eno novo, «nacionalno» revolucijo. Prekrat 8. novembra t. l. so organizirali nemška narodna-socialistična delavska stranka, njen voditelj Adolf Hitler ter združene patriotske organizacije. Vsakdo je mislil, da bosta državni komisar za Bavarsko dr. von Kahr in gen. von Lossow, ki sta bila ravno nekaj dni v hudem sporu z berlinsko vlado, podpirala revolucionarno gibanje, ki je stremelo za odstranitvijo te berlinske vlade. In res, na zborovanju v Bürgerbraueller, ki se ga je udeležilo okoli 5000 ljudi, sta se von Kahr in von Lossow izjavila za Hitlerja, čigar pristaši so zvečer nenadoma zasedli mesto in ki je naznanil, da je prevzela oblast narodna vlada, v kateri bodo tudi Ludendorff, bivši policijski predsednik Poehner in polkovnik Seisser. Navzoča množica je bila navdušena, med prepevanjem patriotskih pesmi se je vrstila domov. Se isto noč je nova vlada izdala proglas na narod.

Dne 9. novembra se je nenadoma po mestu razširil glas, da sta se Kahr in Lossow nenadoma premislila ter da bosta proti Hitlerju nastopila s silo, češ da je prejšnjega večeru tudi Hitler uporabil silo proti njima. Državna bramba (Reichswehr) je zasedla središče mesta in ko sta se Hitler in Ludendorff s svojimi pristaši približevala vladni palači je državna vojska pričela streljati na nje. Ludendorff se je dal ujeti, medtem ko se je Hitler umaknil premoči; toda kmalu nato je bil ujet pri Murrau. S tem je bila zapечатena usoda «nacionalne» revolucije. Ljudstvo je bilo seveda še nadalje vznemirjeno; demonstracije proti Kahrju so se večkrat ponovile. Narod mu je namreč očital, da je prelomil dano besedo. Radi ponovnih spopadov z vojaštvom je bila vlada prisiljena prepovedati kroženje po mestu od 8. ure zvečer do 5. ure jutraj. Dijaki so na zborovanjih silno napadali vlado, dokler ni vlada zaprla vseučilišča.

Prekrat je bil ravnotako izbruh ljudske bede kakor ponovna plenjenja v velikih mestih; toda nenadoma je gibanje zavzelo čisto drugo smer. Obenem se je obrnila os proti Franciji in proti zasedbi Porurja, ki je oropala Nemčijo glavnih premogovnikov, kar je imelo za posledico, da je sedaj pozimi postalo pomanjkanje goriva zelo občutno. Vpeljava rentne marke ni še prav nič pripomogla k olajšavi težkoč, ki jih povzroča pomanjkanje izdatnih plačilnih sredstev; danes je treba računati v milijonih kakor prej v tisočih. Vsaka posamezna država, kakor tudi vsako mesto tiskajo poseben denar, tako da krožijo vsi možni bankovci. Pomanjkanje živil postaja vedno večje. Medtem ko se je Saska pomirila, se boji med separatisti in državni zvestimi v zasedenih krajih nadaljujejo. Berlinska vlada namerava prepustiti Porenje lastni usodi, da bo lahko ostalo Nemčijo združila pod močno pravno vlado; zelo verjetno je, da bo vlada pri tem uspeha, ker so socialni demokrati izjavili, da izstopijo iz koalicije. Dogodki v Münchenu bodo znali pospešiti ta razvoj.

R jesenskemu zasedanju prške državne zbornice

Čehoslovski državni zbor sestoji danes iz 170 zastopnikov, ki so pristali koalicijske vlade in iz 115 zastopnikov opozicije, med katerimi sta najmočnejši stranki slovaška ljudska stranka, ki jo vodi pater Hlinka, in pa nemška združena opozicija. Zadnje občinske volitve niso v bistvu ničesar izpremenile na tem razmerju. Če bi se vršile danes nove volitve v državni zbor, bi med češkimi strankami ugnitili krščanski socialci profitirati na račun ostalih proletarskih strank, zlasti socialistov.

Otvoritev jesenskega zasedanja prškega parlamenta se je vršila v znamenju Masarykovega in Beneševskega potovanja v zapadne države. Umevno je, da se pozornost češkega naroda obrača predvsem na zunanjo politiko. In glede zunanje

političnega delovanja republike ne more nihče očitati češkemu državniku brezdelja ali pa nesposobnosti za diplomatske misije.

Minister zunanjih del Beneš je imel daljši ekspozice, v katerem je jasno preciziral stališče čehoslovaške republike, v kolikor ni to za Masaryka s svojimi znanimi izjavami prehitel Beneš.

More se reči, da si je Čehoslovaška v petih letih svojega obstoja pridobila velik ugled na zunanji in da je praška diplomacija zelo upoštevana v obeh središčih evropske politike: v Parizu in Londonu.

Masarykovo potovanje in Benešev ekspozice v zbornici nam kaže smernice mlade republike v zunanji politiki.

Osnova te politike je še vedno francosko prijateljstvo. Masaryk in Beneš sta povdarjala intimno zvezo med Prago in Parizom. Umevno je, da ni frankofilska politika čeških državljanov prav nič pogodu nemškemu opozicionalcem, ki se še vedno obnašajo tako, kakor bi bili gospodarji, ne pa istovredni državljani. Kdor je poslušal razne kritike in govore nemških opozicionalcev proti Beneševemu ekspoziciji, ta mora pač reči, da se niso Nemci ničesar naučili iz dogodkov zadnjih let. Nekateri govori so bili naravnost puntarski in vendar jim ni nihče kratil besede.

Iz vseh teh govorov zveni nepriznana upanje, da bo Čehoslovaška razpadla in se bodo Nemci zopet vsedli na gospodarski stolec. Za sedaj so pač Čehi že tako močni, da si morejo dovoliti celo takšno javno hujskanje nemških državnozborskih poslancev proti državi. Ta negativna politika nemških zastopnikov pa se mora sčasoma obrabiti, zakaj vse zakonodajno delo se vrši brez sodelovanja Nemcev. Tako stanje je za dolgo časa zelo škodljivo in tudi nevzdržno. In ne bo preteklo dolgo časa, ko se bodo tudi Nemci podali na pot sprave in sodelovali pri upravi države. Čas za to pač ni še dozor.

V zunanji politiki se je minister Beneš dotaknil treh glavnih vprašanj: Ogrske, reparacije, male entente. Pomirljivost napram Ogrski naj bi bil začetek dobrih odnosov tudi napram tej sosedu, ki se ne more udati v novi položaj. Zunanja politika glede Ogrske ni samo češka, ampak se ravna po željah in potrebah celokupne male entente. Zato veljajo Benešev besede kot nekaka izjava male entente. Vse predpriprave za Ogrsko posojilo bi bile skoraj gotove. Če se bodo Ogrji v resnici držali svojih obljub, tedaj utegne Benešev pomirjevalno delo roditi lepe uspehe. In morda bo ravno mednarodno posojilo pomagalo Ogrski do tistega blagostanja in reda, ki sta potrebna za postanek nove pomirljive duševnosti pri poražencih. Avstrija nam nudi v tem oziru prav šolski primer. Danes živi Avstrija v najboljših odnosih z vsemi sosedu in o kakšni irendni ni tam skoraj sledu več. Praksa je pokazala, da nikakor ne drži tista od avstrijskih Nemcev tolikokrat ponavljana bajka, da je Avstrija sama zase nezmožna življenja.

Z obnovo Ogrske, kar se bo dalo doseči na podoben način kakor z Avstrijo padejo tudi tista utemeljevanja resnih ogrskih državnikov, ki so do zadnjega časa venomer zatirali, da je Ogrska tako okrnjena, da ne more živeti. Tudi ta bajka se mora ovreči z resničnostjo.

Posebno delikatno je vprašanje reparacij za Čehoslovaško. Ne smemo pozabiti, da živi v češki republiki preko 3 milijone Nemcev, katerih simpatije so na strani Nemčije v boju proti Franciji. In ker se vrši ves boj med Francijo in Nemčijo v vprašanju vojne odškodnine, tedaj je jasno, da prosimatrjo tudi Nemci to vprašanje zgolj političnega vidika ter so proti francoskemu nasilju, opravičujoč vse napake in trmoglavosti nemških vlad od početka pa do danes.

To enostransko stališče čeških Nemcev je sicer umljivo, vendar pa je za vsakogar jasno, da se v tem vprašanju Čehi ne morejo postaviti na stran Nemčije, pa naj bo nemška opozicija še tako glasna. To stališče čeških Nemcev more le škoditi njih stvari, zakaj tu se postavljajo brez kritike in slepo na stran Nemčije in zastopajo stališče, s katerim čehoslovaška država ne more soglašati. In to ne glede na češko-francosko prijateljstvo. Če torej nemški govorniki opozicije očitajo Benešu vazalstvo napram Franciji, mu delajo očitno krivico. Interesi slovaške republike so pač tesno zvezani z interesi Francije, odtod oni prijateljstvo in dogovori. Dokler bodo češki Nemci videli svoj spas le zunaj češke republike in se bodo istovetili z Nemci iz rajha, do tedaj je jasno, da bodo tuji doma.

Beneš je izjavil, da ostane Čehoslovaška nevtralna glede notranjih bojev Nemčije in da bi nastopila še-le tedaj, če bi se gibanje nemških notranjih bojev razširilo čez meje nemške države. Ta izjava je važna z ozirom na govorice, da se misli Bavarska združiti z Avstrijo in Ogrsko, ko se odcepi od Nemčije. Zadnji puč na Bavarskem dokazuje, da je skrb in opreznost utemeljena.

Minister Beneš je žel obilo hvale in njegovo stališče je utrjeno. V notranjosti je njegov ugled zrastle, posebno zato, ker je bil izvoljen v svet Društva narodov. To je uspeh, ki mu ga ne more zanikati niti najbolj črni zavistnež.

Vprašanje Jarovine, ki je tisto večno sporno jabolko med Poljsko in Češko, je tudi urejeno, ker sta obe prizadeti državi prepustili odločitev haaskemu razsodišču.

V celoti se more torej priznati, da sta Masaryk in Beneš v petih letih obstoja čehoslovaške republike obdržala vedno ista temeljne smernice v zunanji politiki v veliko korist države. Danes je mlada republika dobro konsolidirana doma, a zunanji ima dober sloves moderne demokracije, ki bo pač še dolgo temelj družabnih zvez v zapadni Evropi.

Nekateri ostri izpadi opozicionalnih protigovornikov pač niso mogli zabrisati teh uspehov. Sicer pa ni treba Nemcem daleč pogledati, da vidijo, kje je boljše, kje vlada red in blagostanje, kje pa nered in revščina. Resničnost je tako kričeča, da mora oglušiti še tako besno kričanje pristranskih nasprotnikov. In ravno ob tej kričeči resničnosti se bo razbila tudi negativna politika toliko nemških kakor tudi slovaških opozicionalcev. Čim bolj se bo država utrjevala, tem bliže prihaja čas, ko se bodo tudi sedanjí opozicionalci oprijeli države in se lotili pozitivnega dela. To si more želeči vsak resnični rodoljub in prijatelj severne slovanske republike.

Povodení

Ta meč ni namenjen na zdravega, krepkega moža! (O. Župančič: «Vseh živih dan»).

«Učiteljski list» je priobčil v svoji zadnji številki ta-le izjavljanje.

Čisto nenadno nas je zalila povodenj. Pričakovali smo jo sicer, vendar nismo bili naniho pripravljeni. To se pravi, pripravljeno smo bili na marsikaj, ker smo že marsikaj doživeli, toda tega nismo vedeli, kako naj se branimo. V takih urah se pokažejo svojstva, dobra ali slaba, poedincev, ki je prišla kriza na nje. Na dvojce so se razdelile vrste prizadetih: nekateri so ostali trdni in mirni, — v njih je bil mir odločitve, — drugi so obupano sklonili glave, kakor da je prišel sodni dan. Celo preiskušeni borili so se tu in tam ustrašili nenadne grožnje, ki jim je obvisela nad glavjo.

Naša preteklost ni bila taka, da bi mogli pasti na en udarec, še manj pa, da bi se lahko upravičila duševna depresija, ki je nekatero popolnoma zajela. Imamo toliko preizkušenj, da se ne umaknemo pred prvimi valovi. V dnevnih borbah se človek obrablja, a se tudi jači. Če se nekateri glave sklonili, so jih drugi dvignili, zakaj vsi ljudje niso vremenske zastave in kruhoborci. Bilo bi tragično, ko bi vse učitelstvo stopilo z višine resnice in vesti zgolj pod pritiskom gmočne nravi. Med nami jih je še mnogo, ki se sami sodijo, zato ne priznavajo sodnikov nad seboj. Kdor čuti sijaj lepote, ki pada na vse resnično pogumno, ne bo dal svojih rok v spone, ne za plačilo in ne za himero, ki ji nekateri verujejo.

Povodenj nas je nenadno zalila, zato toliko malodušnejši klici od ponekod: je li polotop? Ne, ne utonemo. V nas je še dovolj volje, da živimo, in ta bo odločila. V nas je še dovolj mladosti, da se branimo groba. Zato ni prav, da se plašimo kakor otroci pod večer in ni častno, da se prismo kakor jata dretih ptic, ko pade strel med nje. Visoko so planile vode, a se bodo zopet poglele. Le enkrat je vodovje poplavilo na vse štiri strani neba, in se tistikrat se je iz povodnji rešil človeški rod. Refren

Tovariši, prišel je čas značajev!

DNEVNE VESTI

Nov dokument

Upamo, da ne bomo preveč motili svečanostnega razpoloženja teh dni, ko se topijo srca samega navdušenja za italijansko-slovaško bratstvo, tako dolgo pozabljeno in sedaj s tem večjim žarom poudarjeno, če se spominimo svojega nepozabljivega in nepozabnega gorja. Nam ni dano, da bi obiskali praznično obleko: saj nismo še odložili žalce.

In zdí se, da je še ne bomo tako kmalu. Zakrknjenost gospodov v Rimu je pač tako velika, da je postala že strast. In ne pozna meja, ne mere. Mi se ne šaljimo, gospoda v Rimu, ko vam ponavljamo, da vaše početje s 500.000 slovaških podanikov — ta beseda je tukaj bolj primerna nego čna, ki spominja na častni položaj enakopravnih državljanov — ni nikakor v skladu s tradicijami Italije. In zavračamo najodločnejše že vnaprej pripombo, češ: Za ugled Italije skrbimo mi, v Rimu, ni treba, da skrbite vi, Slovani! Ne, gospoda v Rimu, pred zgodovino smo enaki. Odgovarjali boste pred zgodovino vi, kakor bomo tudi mi, ker slovaško ljudstvo v Italiji ni bušmansko plemo, temveč kulturno ljudstvo, ki se zaveda svoje odgovornosti pred zgodovino in ki ima pravico in dolžnost braniti svojo kulturo. S tem, da opozarjamo vlado v Rimu, naj skrbí za ugled Italije, vršimo torej svojo dvojno dolžnost: prvič kot državljani — četudi posebne vrste! — Italije, drugič kot Slovani. So to časi, g. ministri, predsednik, ko je Italija, prvič po 50 letih svojega obstoja, postavljena pred težko preizkušnjo: da polže za dejanji resničnosti lepih besedi o svobodi in kulturi. In nam bo v zadoščenje, če bomo k temu doprinesli s svojimi skromnimi močmi.

Objavljamo medtem «dokument» g. Gentile-ja, ki kaže, da bi se znalo zgoditi, da Italija ne preneha častno te preizkušnje. — Gre za odgovor g. ministra Gentile-ja na interpelacijo poslance g. Stangerja glede našega solstva. G. minister se norčuje iz našega ljudstva, ki zahteva spoštovanje svojega jezika vsaj v ljudski šoli. G. minister se sklicuje na prošluli odlok, ki predpisuje poitalijančenje naših ljudskih šol, češ: proti odloku, ki je zakon, ne morem ničesar storiti. — Vprašamo g. ministra: Kdo pa je izdal ta odlok? Ali ne g. minister, ki se piše Gentile?

G. Gentile pravi, da zahtevajo poitalijančenje slovaških šol «najvišji državni interesi». — Ne bomo se prekerkali z g. ministrom, ali je Italija, «prvobornitelja za zaščito narodnih manjšin» (1), mednarodnopravno upravičena za nasilno zatiranje slovaške narodnosti in jezika svojih 500.000 slovaških državljanov, medtem ko se ogreva za italijanske šole par tisoč Italijanov v Dalmaciji, tudi ga ne bomo opozarjali na mednarodne forume, kjer so njeni zastopniki drzno stavljali za vzgled italijansko manjšinsko politiko, (kar jim pač v bodoče ne bo mogoče), na moralno, kulturno, človeško stran vprašanja ga tudi ne bomo spominjali; vprašamo ga le: Kje so bili «i supremi interesi» nacionalni, ko se je v rimskem parlamentu proglasilo, svečano in za ves kulturni svet veljavno, načelo, da bo Italija vselej spoštvala jezik, kulturo in običaje tujerodnih manjšin v mejah svoje države? Kje so bili ti «interesi», ko je vlada na usta vržene kravljeve osebe proglasila isto načelo in obenem svečano obljubo v svojem prestolnem govoru, da niti ne govorimo o vseh drugih svečanih in presladkih zagotovilih raznih ministrskih pred-

pesmi ostaja vedno isti: nekateri podležejo sili dogodkov, življenje pa gre po svoji veliki črti dalje, ker njegovega bivanja ni mogoče uničiti, kakor so tudi življenjske oblike v svetovstne in divjebotne. Gremo z vrhuncem, vendar teži končno vse k onemu varnemu miru, ki je lasten vsem organskemu življenju.

Kdor ima to pred očmi, se ne plaši radi dogodkov dneva. Stoji sredi njih s trdnim srcem. Stoji sreči poplave, ker vidi globlje pod obzorje in ne le kakor plavač v trgajoči struji, ki se ne zaveda, da je breg samo nekaj sunkov daleč. Ne skriva se, brat iz premajhnega in preslabega roda ptica Samožiwa, temveč ostaja na svojem mestu, ker je to, edino to vredno moza in učitelja. Kdor ne brani svoje moralne sile tudi v težjih dneh, ali je slabši ali še kaj hušjeja. Marsikdo se udaja svojemu individualnemu razpoloženju, ko se usipa plaz dogodkov, ki jih je sprožila zgodovinska nujnost. Ne ve pa, da tudi za plaz veljajo zakoni, ki določajo silam pot. Velikih gibanj časa ne izmerimo z merilom malodušja in kruhoborstva poedincev, ampak le s skupnimi potrebami in težnjami širokih plasti, ki nosijo žig, sankcijo zdravega življenja.

Čujemo proslavljanje reakcije in ga razumemo. Ni prvič in ni zadnjič v zgodovini, da valovi višje in da išče življenje neke nove gladine. Družba je razrazljana, dinamična doba udara ob vse obstoječe in njeni udarci se zopet odbijajo. To je tisti nemir in tista nestalnost, ki je tako značilna za zagnja leta. Čudimo se, da zajema tudi nas in vendar je tako naravno, da ne more biti naravnje, saj smo vendar le drobci v velikem procesu presnavljanja. Ne pozabimo pa, da so meje možne! Te meje stavijo naravne činjenice, s katerimi aktivni človek največkrat ne računa, ki se pa veljavljajo z mogočnostjo svojega obstoja. Kar namreč človek skuša preko obstoja teh činjenic, so poskusi, ki jim čas ne prizna upravičenosti in vrednosti. Izvedljivo in trajno možno je namreč le ono, kar ni v opreki z naravnimi zakoni in ne ruši njih velikega ravnotežja. Zato bo tudi ta ura nemira šla mimo nas.

Na nas pa je, da jo premagamo sami v sebi. Poltačiti moramo malodušje in zavrniti oni čut osamljenja, ki se mu nekateri udajajo. Tudi v mrkih dneh smo ena rodina, ki jo sme nesreča še najmanj razkroji. Vse učiteljski stan po vsej državi prestaja svoje preizkušnje, kakor jih prestajajo drugi stanovi. S tem moramo računati. Čim več moči in zdravja bo v nas, tem lažje bomo prebili in pričakali mirnejših dni, kakor lažje in srečnejše prestane krizo bolnik, ki ima krepko srce in jak organizem.

Tovariši, prišel je čas značajev!

Gentile.

Kaj pa Trst?

Kaj pa Trst? kdaj pa Trst? — to vprašanje leti od ust do ust, od stolpca do stolpca tržaškega časopisa. Vrag, saj ni šala: blizu se čas — pravi «Il Popolo di Trieste» — ke se bodo proučile in sklenile... nove pogodbe za plovbo po morju! Druga mesta so se že dvignila z nedvomnimi manifestacijami in zahtevami po novih progah, četudi na račun Trsta. Glejte Bari in sedaj se Benetke, lo hoče imeti prvo besedo pri raznih progah in se v ta namen sklicuje na svojo zgodovino in na svojo slavno pomorsko minolost! Fastovska vlada bo naredila, kar bo smatrala za potrebno in koristno na sploh za narodno gospodarstvo, toda — zaključuje pravilno omenjeni list — ne bo slabo, če se zgane tudi Trst s svojimi gospodarskimi, trgovskimi in pomorskimi korporacijami.

A propos! Kaj misli Bari o Trstu, nam je dobro in predobro znano, toda kaj pravijo Benetke? Čujmo: Predvsem so Benetke — zastopniki občine, dežele, trgovske zbornice in raznih gospodarskih in trgovskih društev — poslale vladi spomenico, v kateri zahtevajo, «naj se vzpostavi stoletna tradicija Benetk». Katera je ta tradicija, je povedal kom. Qualtero Fries uredniku benečanskega lista «Gazzetta di Venezia».

Vi veste — je dejal g. komendantor — kakšen je bil položaj italijanskih paroplovnih družb na Jadranu pred vojno: vsakodneven neenak boj z mogočnim avstroogrijskim brodom, katero je imelo močno oporo v tržaški in reški luki, izvrstno opremljenimi in zalaganimi potom direktnih železniških prog in prednostnih tarif. Vkljub tem težavam je Società Veneziana dobila bitko s kalkutsko progjo, čakala je na progjo na daljni vzhod in je imela skozi eno leto in pol brez kakršnega podpora v svoji upravi progjo Benetke-Zader-Sibenik-Split. Tuda prišla je vojna in Società Veneziana je izgubila od svojih 8 ladij 4. Za vojno sta prišla zmaga in mir, ki sta dala Plovnim družbam Julijske Krajine italijansko zastavo.

Te so bile mogočne prej — je nadaljeval g. komendator — in so ostale mogočne tudi potem. Največja skrb vlade in največje podpore so morale biti za njih. Trst in Reka nista smeli, v kolikor je to bilo odvisno od italijanske vlade, nič izgubiti od svoje prejšnje gospodarske važnosti. In temu političnemu razlogu velike važnosti so se Benetke vklonile z materinskimi in nepristranskimi poštovanjem. Benetke so se postavile na stališče solidarnosti italijanske zastave na Jadranu in pravne razdelitve dela.

Benetke so dosegle, da se jim je priznala pravica, da same upravljajo kalkutojsko prago z namenom, da ustvarijo organizacijo, na podlagi katere bi bil ves promet med Italijo, Bengalom, Birmom in madrasko ter koromandsko obaljo rezerviran — benečanski zastavi.

Kom. Fries je nadalje pripovedoval, da vlada ni hotela podpirati tega podjetja, toda benečanska družba je kljub temu izvršila in se bori s konkurenco angleških, ameriških in nemških zastav. Leta 1922-23. je n. pr. sam Hamburg pripeljal iz Kalkute 458.216 zavojev jute, medtem ko so jih Benetke samo 40.227. Genova pa samo 48.261. Razen tega konkurirajo z Benetkami še druge inozemske družbe, ki se na poti skozi Sredozemsko morje ustavljajo v Italiji. Toda kljub pomankanju vsake pomoči s strani vlade so Benetke julija 1923. podvojila število voženj in tako pluje vseh 11 ladij Benečanske družbe, medtem ko vsled splošne krize počiva dobra tretjina trgovskih ladij vseh držav sveta!

No, in da ne konkurirajo s Trstom — je zaključil kom. Fries — je Benečanska družba rajši sodelovala pri ustanovitvi družbe »San Marco«, ki bo s privolitvijo in pomočjo vseh prizadelih, in posebno tržaškega Lloydja, ki ima ladje, lahko prevzela one proge, do katerih imajo Benetke pravico in ki ji vlada namreč baje res izročiti.

No, in Trst, kaj pa Trst? »Mogočno« Trst živi od »materinske poštovitosti« Benetk in ustanovlja družbo... »San Marco«. Seveda: iz solidarnosti!

Tirolski deželni zbor za Nemce v Poudizju

Predlog, ki smo ga že omenili v tem listu, se glasi:

Z globoko žalostjo zasleduje prebivalstvo Tirolske dogodke v tistem delu dežele, ki je po saintgermanskem diktatu pripadel Italiji. Obljube tistih, ki so se pogajali pri sklepanju miru, kakor tudi zagotovila visokih oseb se ne spoštujejo in v zadnjem času se vrstijo odredbe, ki odjemljejo Nemcem zadnje pravice do uveljavljanja nemškega jezika.

Najprej so prišla izganjanja avstrijskih državljanov. Tem ukrepom so sledili napadi proti nemškemu jeziku z odpravo nemških krajevskih imen. Višek pa je dosegla prepoved imena, ki v slavni prošlosti ohranja za vedno častno mesto.

Potem pa se je zgodilo tisto nezalostno. Nemškemu prebivalstvu hočejo vzeti slo. Takemu skrajnemu napadom na pravice narodne manjšine ni vrstnika in nasprotuje vsem zagotovilom in obljubam mednarodnih mest.

Tirolsko, ki je ostalo v avstrijski zvezi, ne more mirno gledati na te dogodke.

Dočim je celo stara Avstrija v najrazsežnejši meri dajala Italijanom priliko za vzgojo mladine v italijanskem jeziku na vseh učnih stopnjah, se dogaja sedaj onkraj Brennerja ravno nasprotno.

Podpisani stavišjo torej nujni predlog:

Visoki deželni zbor naj izvoli skleniti: Deželni zbor tirolski protestira proti zapreju ljudskih sol in proti zatiranju tam naseljenega prebivalstva. Vlada Zveze se pozivlja, naj potem našega poslanika opozori italijansko kraljevo vlado na obljube, dane pri sklepanju mirovne pogodbe in naj zahteva, da se šolske navedbe umaknejo. Zvezna vlada se pozivlja, naj potem Zvezninega ministrstva za zunanje stvari upravičeno zahteva Tirolcev po zaščiti pravic Nemcev dalje predloži Društvo narodov in naj zaprosi do poslednje, naj nemudoma poseže vmes.

Družbene vesti

»Sentjakobska čitalnica« priredi prihodnjo nedeljo prvič po zadnji sezoni krasno zabavo, na katero se opozarja predvsem nedolžnega veselja željna mladina. Dvorana bo razkošno opremljena, tla namazana, godba ukazana. Z ozirom na dobrodelni cilj te prireditve in družbene namene vabi vjdno ko obilni udeležbi. — Odbor »Sentjakobske čitalnice«.

Slov. akad. fer. društvo »Balkan«. Danes ob 20.30 redni sešatek. Akademiki, ki niso še včlanjeni, so vabljani, da se udeležijo sešatka. Točnost! — Odbor.

M. D. P. — Sr. Javč. Dramatični odsek ima jutri, v petek točno ob 20.30 vaje. — Rež.

Iz tržaškega življenja

Dve nesreči pri delu. Težak Ivan Radetič, star 23 let, stanujoč v Šklednu št. 88, je večeraj predpoldne, pri delu v tovarni olja v Zavljah, prišel po nesreči z roko med zobasta kolesa nekoga stroja, ki so mu ud precej hudo razmesarila. Ponesrečenec je dobil prvo pomoč od zdravniške rešilne postaje, ki je bil telefonično poklican na lice mesta, nato so ga prepeljali na dom.

Podobna nesreča je včeraj popoldne doletela 14-letnega knjigoveškega vajenca Marijana Kjuder, stanujočega v ulici Enrico Toti št. 17. Pri delu v neki knjigovodni, ki se nahaja v isti ulici, so mu zobasta kolesa nekoga stroja pograbila levo roko ter mu pohabila tri prste. Ubolega dečka so prepeljali v mestno bolnišnico, kjer so ga sprejeli v kirurški oddelki. Okrevaj bo v 1 mesecu.

Nesreča s puškinim nabojem. Včeraj predpoldne se je 12-letni Just Peritz, stanujoč v ulici XX. Settembre, igral doma s puškinim nabojem, ki mu ga je prinesel njegov sovrstnik Humbert Schillan, star 12 let. Deček je bil zelo radoveden, kaj vsebuje naboj, zato ga je hotel odpreti. S tem namenom ga je toliko časa drzel z žebeljem, dokler se je naboj razpočil. Drobcovi so malega neprevidnega precej hudo poškodovali po desni roki in po obrazu. Domači so dečka spremlili v mestno bolnišnico, kjer je bil sprejet v kirurški oddelki. Poškodbe, ki jih je zadobil, niso nevarne.

Po stopnicah je padla. 62-letna Ivanka Erbis, stanujoča v ulici Molino a vento št. 51, je včeraj popoldne padla doma po stopnicah ter se pobila po levi rami. Ker si je najbrže tudi zlomila ključnico, jo je zdravniški rešilni postaje, ki je bil telefonično poklican na pomoč, dal prepeljati v mestno bolnišnico.

Razpečevalec ponarejenih bankovcev aretiran. Predsinočnjim je bil v neki staromestni gostilni aretiran 34-letni Peter Vrapanovič, rodom iz Dalmacije, stanujoč v ulici Punta del Forno št. 5; mož je namreč hotel razpečati raznim gostom za 1000 dinarjev ponarejenih jugoslovenskih bankovcev, ki jih je ponujal za 100 lir. »Spekulacija« pa se mu ni posrečila in mož je končal v zaporu.

Vesti z Goriškega

Smrtina kosa. V bolnišnici v Trstu je umrl v soboto sodni svetnik Just Dietz, predstojnik okrajne sodnije v Tolminu. V terek se je vršil pogreb iz južnega kolodvora na pokopališče v Podgori.

Pred občinskimi volitvami v Gorici. Kakor smo poročali v nedeljski številki, je bila pretekli četrtki pri videškem prefektu deputacija uglednih goriških meščanov. Vdanostne izjave goriških meščanov so končno vendarle omehčale trdo prefektovo srce, kajti po mestu se širi govorica, da bomo imeli v najkrajšem času volitve v mestni svet. Po trdi enoletni pokori se torej zopet obeta Gorici normalno življenje in baje jo čakajo še marsikake druge dobrrote, ker iz Vidma ne brije več leden sever ampak začel je pihati toplejši južni veter.

Sicer pa velja to samo gledé uglednih meščanov, kar se pa manj uglednih goriških prebivalcev tiče, je postala ta masa tako apatična, da ji je vseeno ali vlada v mestni hiši komisar ali pa mestni svet, kajti niti eden niti drugi ni bil in ne bo v danih razmerah izraz ljudske volje. Razočaranja so bila tako grenka in skrbja za življenjski obstanek so tako velike, da večina misli samo nato, kako si preskrbeti skoraj kruha za jutrišnji dan, in ji je politika postala luksuz. Zato ima g. prefekt popolnoma prav, če misli, da je tako razpoloženje za volitve najpripravnejše.

Ker smo že pri volitvah bodi že povedano, da se bodo baje vršile volitve tudi v goriškem fašju, kateremu načeluje dosedaj komisar v osebi prof. Venezia. Potemtakem se so težki notranji spori v goriškem fašju tekem časa vsaj v toliko ublazili, da se lahko riskira sklicanje občnega zbora. Kakor znano, je prišlo pri volitvah na poslednjem občnem zboru do ostrih spopadov med mladimi in starimi in ravnokar se niso nič preveč dobro razumeli stari in novi državljani, odbor je bil vsled tega odstavljen ter postavljen na čelo fašja komisar.

Pomladanska razstava. Goriški umetniški krožek pripravlja za prihodnjo pomlad umetniško razstavo in si je že sedaj zagotovil precejšnje število umetnikov, ki bodo razstavili svoja dela. Med drugimi bo razstavil tudi slovenski umetnik Veno Pilon iz Ajdovščine svoja dela.

Likvidacija goriške dežele. Likvidacija goriške dežele se bliža h koncu. V nedolgem času izginejo poslednji ostanki stare slave nekdanje Goriško-Gradišanske. Pripravljajo se že odloki, s katerimi bodo prestavljeni vsi deželni uradniki v pokoj.

Od g. komisarja-likvidatorja pričakujemo toliko prijete, da bomo predno zaključijo svoje delo, postavili pokojniči dostojen nagrobni spomenik!

Plemeniti tatje. Josipu Gulin iz Vrtojbe je bilo ukraden pretekli teden kolo in mož se je že sprijaznil s to bridko usodo. Zato je bilo tem večje njegovo presenečenje, ko je naslednjega jutra našel pred vrati svoje hiše ukraden kolo in povrh tega še par novih čevljev na kolesu. Ker se mu je zdela sreča le prevelika, je čevlje oddal oročnikom. Letos se je zgodaj javil sv. Miklavž k Gulinu!

Škok v naročju oročnikov. V ponedeljek zjutraj so oročniki kontrolirali goste v neki gostilni v Via Formica. Ko je 27 letni Josip Leban iz Črnič zapazil oročnike, je takoj izginil na dvorišče gostilne in ker so takoj za njim sledili oročniki, je pobegnil v prvo nadstropje ter skočil skozi okno na ulico, da ubeži svojim zasledovalcem. Toda pri vsej njegovi korajziji je fant imel smolo; kajti na ulici ga je čakal z razprostrtimi rokami drug oročnik, ki ga je spremljal do goriških zaporov.

Ukradli žulje davkoplačevalcev. V št. Vidu pri Vipavi so udrli neznanzi zlikovci v davkarji, odprli so s silo železno blagajno ter odnesli žulje davkoplačevalcev vredne 56.000 lir.

Splošno slov. žensko društvo v Gorici naznanja, da se odprti tečaj za francoščino dne 23. t. m. ob 6.30 zvečer v društveni sobi, o t. nadstr. hiše št. 7 v ulici S. Giovanni (čez dvorišče). Učne ure bodo vsaki torek in petek od 6.15 do 7.15. Vsi oni, ki se še niso vpisali, naj to store čimprej.

O imenih furlanskih rek

V laskih listih razpravljajo o imenih furlanskih rek. Ker tako vprašanje zadevuje, dasi le posredno, tudi nas, nam kaže, da se nekoliko pomudimo z njim.

Zanimivo dejstvo je, da so lastna imena rek med južnimi Slovani, kakor sploh v Slovanah skoraj brez izjeme ženskega spola. Ta ugotovitev ne potrebuje daljšega dokazovanja, ker nji v prilog pričajo glasno že naše najbližje reke: Soča, Vipava, Brnica, Raša, Tivarna, Mirna, Reka (Dragonja), Reka, Rečina, Rižana itd. v nasprotju z hudourniki in potoki, ki nosijo navadno moška imena: Hubelj, Postenječek, Padež, Mrzlek, Ključ, Bataš itd. Zanimivo bi bilo seveda vedeti, ali so te reke že Slovani kot prastanovci tako krstili, da so le-te torej kljub časovnim glasovnim premenam ohranile svoje prastaro žensko ime, ali pa so prekrstili v še neznani domovini naši novodošli pradedje prvotna, tuja imena teh rek na ženski spol; toda taka težka vprašanja prepuščamo radi v proučevanje strokovnjakov, ki se pa v zveč predloženih slovenskih sledov sami še ne morejo zediniti glede dobre prihoda Slovanov v zapadno Evropo.

Po tem se moramo sedaj zadovoljiti z omenjenim zanimivim pojavom samozemskih reških imen, kateri nas poleg drugih jezikoslovnih in pomenoslovnih znakov dovaja kaj lahko do domnevanja, da so stari Slovani tamkaj, kjer so nekdanj vzdrževali in trajno prebivali, zapustili morda tudi svoja stara ženska reška imena v malo pokvarjeni obliki, dasi je sicer njih jezik ondi med njihovimi potomci že zdavnaj zamrl vsled nadvlada kakoga drugega plemena.

Ta slutnja pa dobiva trdnjšo oporo, o opazimo v drugih narodih različen ali celo nasproten pojav. In res ni težko spoznati, da velja pri romanskih narodih večinoma še latinsko slovniško pravilo, ki določa, da so imena rek — moškega spola! Obstaja torej med obema sosednima narodoma kaj očita razlika v značilnih znakih, ki so zemljepisno zasidrani in radi tega tudi dovolj trpežni, da zamorejo pod gotovimi pogoji razkrivati sicer zakriti plemenski izvor manje jasnih geogra-

fičnih imen. Povsem odveč bi bilo dalje ugotoviti, ali je ugotovljena razlika odvisna morda le od različnega spola besed, ki odgovarjati istemu zemljepisnemu pojmu, namreč v slovanski »reka« in v romanski »flumen«, ali pa so pri tem sodelovali svojčas kakšni globlji, morda mitološki uplivi; dejstvo je, da opisana razlika resnično obstoja tudi še dandanašnji v raznospolnem nazivanju rek in prihaja celo jasno do izraza pri obeh narodih ob živahnem obtevanju preko jezikovne meje. Saj ne zveni našemu ušesu nič kaj ugodno in prav nenaravno, če slišimo govoriti »il Recca« ali »il Livenza«, a še bolj čudno se dozdeva Italijanom, ko čujejo ne samo nas, nego tudi svoje Furlance imenovati »la Piave«. In ta posebnost je izzvala v italijanskem tisku razpravo, katere postaja zanimiva tudi za naše občinstvo.

Ugledni senator Sanminiattelli v Firencah je namreč proučil v daljšem spisu vprašanje o dozdevni dvospolnosti imen furlanskih rek z ozirom na že omenjeni nenavadni pojav, da tamosnje ljudstvo pravi: la Piave, la Brenta, la Livenza, medtem ko se v moderni italijanščini tiska vedno le moška oblika teh znamenitih in po vojni zaslovelih rek, torej »il Piave« itd. Pisatelj je mnenja, da je pravilneje starejša, ženska oblika in se sklicuje pri tem na nekatere italijanske klasike in na benečanske listine, ki uporabljajo izrecno le žensko obliko teh nazivov; da Dante omenja celo »la Brenta« in »la Piava«. A gospod senator obdoljuje nazadnje zlohotno avstrijsko vlado, da je svoječasno zakrivila sedanjega napadno pisavo »il Piave« zgolj iz nasprotovanja do ljudske govornice.

Temu mnenju se približuje v »Piccolu« tudi znani tržaški politik in pisatelj dr. Spartaco Muratti, ko se še z drugimi razlogi zavzemlje za žensko obliko furlanskih reških imen, poudarjajoč, da morajo v takem vprašanju odločevati predvsem obzirni na domačo jezikoslovje in krajeslovje! Saj se je furlanščina razvila iz prevladanja vojaške latinščine nad domačimi govoricami (idomi indigeni), a značilnosti (caratteri) teh domačih jezikov se zopet prikazujejo in uveljavljajo pri oblikovanju novega jezika.

Mislino, da smo to mnenje gospoda pisatelja, dasi v krajših besedah, vendar pravilno posneli in da mu moramo biti zanje prav hvaležni; iz tega nauka namreč jasno izhaja, da se v furlanščini pojavljajo take značilnosti, ki so tuje latinščini in katere pripadajo kot značilne lastnosti kakemu drugemu jeziku, ki je vsekakor starejši kot furlanščina. Želeli bi seveda še kaj več zvedeti o teh starih domačih jezikih, ki posedujejo tako izrazite značilnosti, da preko furlanščine odločujejo še dandanašnji spolu najznamenitejši italijanski krajejski imeni; in pritoževali bi, da gospod dr. Muratti nadaljuje svoje zanimivo preiskovanje med morebitnimi ostanki onih starejših jezikov, ki bi mu s svojimi posebnostmi nudili zadostne snovi, da preprča vsakogar o pravilnosti svoje zanimive teze; toda, žal, pisatelj ni razširil svoje študije v napovedani smeri nogo ustavil se je in zamudil pri spisih in besednjakih opata Pirone; zbral je tam par starejših furlanskih izrazov, ki označuje vodo, prod, reko in strugo, ter skuša znjimi, ker so po naključju ženskega spola razložiti in utemeljiti posebnost oblike »la Piave«.

Češ, da Furlani običajno nadomeščajo z onimi ženskimi izrazi lastno ime reke tako, da rabi- jo potem celo isti ženski spol tudi za ime! In na sličan način, sklepa dr. Muratti, odločujejo pa drugi »moški« izrazi o spolu drugih rek: il Timent, Timav, Lisunz, i. t. d. In iz takih razlogov, zaključuje pisatelj, tudi moderna italijanščina ne bi smela več pisati »il Piave«! (dasi je bilo doslej to slovniško pravilo).

Ne prisojamo si nikakega strokovnega znanja, da bi dalje razmotrivali o teh italijanskih jezikoslovnih zanimivostih; nam zadostuje, kakor rečeno ono dragoceno poročilo, ki ugotavlja, da se spoznavajo v furlanščini značilni ostanki onega starodavnega domačega jezika, ki je dajal tudi rekam imena. Po tem, kar smo že uvodoma navedli, postaja jako verjetno, da je ta starodavni jezik bil slovanski! Ta verjetnost se pa poveča skoraj do gotovosti, ko srečamo po Furlanji obilico slovanskih zapuščin v krajevni imenih. In dr. Tuma nas je v lanskem Jadranskem Almanahu opozoril, kako razumljivo se glase ta imena pri starih furlanskih piscih. Pa saj nam tudi dr. Muratti navaja take stare oblike »Plavis« in »Piava«; pa da ne bi vsakdo mislil tudi na Plava! In blizu: Livenca in Bela, Malina, Celina, Nadiža, Kozica, Rjeka, Namorna, Avša, in še druge, katerih imena so v tisočju let že izgubila za nas svoj pomen, a nikakor ne svoje ženske končnice. Tudi glasnihi slovanski prič ne sme prelistati noben resen raziskovalec zgodovine gornje Italije, kakor se jih ni prestraši italijanski učenjak svetovnega glasu Sergi, ki jih je zasledil še drugje po stari Italiji.

Nas pa naj navdajajo ti mili spomini iz slovanske starodavnosti z nekakim ponosom; ker ta nepremakljiva, trpežna in gosto posejana zemljepisna imena nam kažejo, kje so bivali oni mirni in marljivi poljedelci Slovani, ki so ustvarili prvotno kulturo, ki je bila najtežje priborjena, to je kultura zemlje. Na temelju take kulture se je šele scasoma razvila vsaka druga kultura in civilizacija. Diletant.

PODLISTEK

Ljudmila Pivkova:

KRIMINAL

(39)

Casa je še dovolj do vlaka, ki odhaja ob 10. uri. Detektiva naju vodita v stražnico, v prostoro zakazano in močno zakurjeno sobo. Šest vojaških postelj stoji v sobi, na sredi velika miza, kovčegi, klopi in velika peč. Nekoliko vojakov leži, drugi sede na klopih in kade. Pri mizi igrajo karte. Naš prihod jih nič ne moti. Nobeden ne vprašuje, čemu se peljemo na Dunaj. Midve s sestro sva zadovoljni, ker sva med ljudmi, dasi ta prostor ni izmed onih, kamor hodijo ljudje čakati in sedeti, kadar je dovolj časa do vlaka.

Detektiva naju vodita iz stražnice k vratu, kjer so njuni potni dokumenti in najin denar in dragocenosti. Vse, kar so nama pobrali, nama vračajo — za eno noč, a midve sva radi, da imava vsaka svoj venec korlov in prstan.

Po šestih tednih zapuščam sodno poslopje. Življenje vidiš okrog sebe. Na križišču električne železnice »u Mysliku« čakamo med množico ljudi. Vozovi prihajajo, odhajajo, vse hiti in kliče. Ni prostora za nas štiri. — »Pojdite peš!« — Detektiva nama vljudo pomagata nesti prtljago in tako korakamo po Pragi. Vse mi je novo, krasno. Zima je in veter piha, nam pa žare ključki trgovin in ulic. Ljudje smo kakor oni, ki hite mimo nas.

Na kolodvoru vprašuje detektiva, kje nama je ljubše, v čakalnici ali restavraciji.

Od velikega bloka prodamo

metrov **5000** metrov

BLAGA DVOJNEGA LICA, VIŠOKEGA cm 140, DEBELEGA, I. VRSTE, IZ SAME VOLNE, ZA

Moške in ženske Paletots

namesto po normalni ceni L 52-- za m, po

reklamni ceni L 35--

Izkoristite

to izredno priliko!!

Corso Vitt. E.
III. št. 16
Tel. 10-08

ÖHLER

Corso Vitt. E.
III. št. 16
Tel. 25-26

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 2.-- Debele črke 40 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 4.-- Kdor išče službo, plača polovično ceno.

KRASNA oljnata slika Ljubljane se ceno prodaja v Via Cecilia 10/L. 1628

ODVETNIŠKA pisarna sprejme izurjeno odvetniško uradnico. Ponudbe pod »1500« na upravnistvo 1629

SINGERJEV šivalni stroj, zajamčen, se prodaja na obroke. Kupujejo se stari stroji. Acquedotto 25. 1625

KRONE, goldinarje, platin, plačujem najvišje. Zlate po L 91.— Urarna Ponte Fabbra blizu Piazza Goldoni. 1626

ZABNICE, ključavnice, ključ, mizarske klopi, obliči, pile, žebliji, vijaki itd. Zaloga zeleznine, Via Filzi 17. 1627

TRGOVSKI pomočnik išče službe v specerijski, železniški ali manufakturni trgovini. Sposoben je tudi voditi podružnico. Najrajši gre na deželo, J. Fabčić, Gabrovec, Prosek 1622

SLUŽKINJA z dobrimi spričevali, sposobna vseh hišnih del, išče službe pri majhni družini. Nastop takoj. Via Girolamo Muzio, Scala C. II. nadstr. vrata 13. 1623

PIANINO, nemške tovarne, prekrizane strune, skoraj nov se prodaja za L 3900. Rismondo 2 II. desno (prej Fontana) 1624

ČEVLJARSKEGA pomočnika išče Obersnel Valentin v Divači. 1619

ŠNAZENJE oken, stanovanj, parketov v bankah, uradih in glesnih šolah. Franjo Novak, Via Ugo Foscolo 31/IV. 1620

ŠTRIKOLESEN voz, lahek, v dobrem stanju in 11 oken za vrtnarske potrebe ter opravila za seno proda Jurišević, Sv. M. M. spodnja št. 741. 1621

MLAD URADNIK, absolvent »Slovenske trgovske šole« v Trstu, s štiritletno pisarniško prakso, zmožen slovenskega, italijanskega in nemškega jezika v govoru in pisavi, išče stalne službe. Cenjene ponudbe pod »Zanesljivo« na upravnistvo. 1620

PLISSE IN GUBE na harmoniko, veliki in majhni podviti z novimi vzorci za celo oblake. Oliv De Battisti, Via S. Sebastiano 4, III. Vhod med izložbami skladišča Schlesinger. (51)

ZLAT, srebrn in papirnat denar se kupuje in prodaja po zbirnih cenah. Menjalnica via Giacinto Gallina 2, (nasproti hotela Montecenisio). Telefon 31-27. Govori se slovensko. 25

KRONE, srebro, zlato in platin kupujem. Plačam več kot drugi. Zlatarna Povh Albert, Trst, via Mazzini 46. 58

KOVAC PURIČ v via Media št. 6 izdeluje številne in železne ruletes po ugodnih cenah. Prodaja številne od L 160.— naprej. (59)

SRECA na prodaj! Se nekaj časa bom čakal, če ne oddam tujo restavracijo Zorko, na Opčinah, kakor je bilo že javljeno pred časom. 30.000 lir ostane lahko na amortizaciji. 1605

Seveda v restavraciji. Komu se je sanjalo, da bodo sedeli v restavraciji in naročevali pravo, kar hočemo jesti? Nekoliko je presvetlo in vsi ljudje so fini. Bojim se, da bi mi ne čitali z lica, odkod prihajamo in kam potujemo. Najina detektiva morebiti že poznajeta E kaj, čemu teh skrbi? Oddajamo se rajši kratkim trenotkom svobode!

Izbire v jedeh ni velike. Detektiva sta si naročila čaj s konjakom, midve čokolado. Sladkorja in pečiva nimajo. Ela je potegnila sladkor iz nahrbtnika in osladila vsem štirim. Dobre volje in v prijateljskem razgovoru se šelimo nad uro. Eden izmed detektivov je šel po vozne listke, ki so že naročeni. Naročen je tudi kupé 2. razreda z lučjo in kurjavo. Inače vozijo v sedanji dobi v temi in mrazu.

Treba je iti. Uradnik nas pošilja v rezervirano kupe, kjer je prijetno toplo in udobno. Detektiva sta prijetna moža in se zabavata veselo z nama. »Na Dunaj se tako še nisem vozila.« pravi sestra, »dasi sem se že čestokrat vozila.« Detektiva zatrjujeja prepričljivo, da na Dunaju nikakor ni slabo in da mnogi pravijo, da so kazniški razmere boljše nego v Pragi. »Dolgo vam itak ne bo trajalo!« — Lepe besede so kakor muzika. Midve pripovedujeva, kar sva doživeli v praškem kriminalu, kako paznike riče, o tatniški terminologiji, ki sva se je naučili itd. V kriminalu se govori poseben žargon, ki šteje mnogo izrazov, o kojih drugi ljudje nimajo pojma.

Prosila sem za nasvet, kako naj očetu izročim vino in cigare, a detektiv pravi, da je boljše, ako na to niti ne mislim. Vojško so dajali nikomur ne zaupa in oče darov nikdar ne dobi v roke. Kaj naj storim? — Lotili smo se sami jestvin in vina in južinali dvakrat do Dunaja. Detektiva krepko pomagata. Kupico imamo samo eno — Elinu —, a ta nam zado- stuje.

Detektiva sta gentlemena. Odsila sta na hodnik kadit in pustila sta naju sami. Vse bi si lahko povedali in se dogovorili o daljšem postopanju tekom procesa. Pripovedujeva si o zasliševanjih v Pragi, kako sva odgo-arjali na vprašanja. Na Dunaju se skliceva, ako bomo se izpraševali, na praške zapisnike.

V drugi polovici potovanja sta detektiva, zadrževala vsak v svojem kotu. Midve ne moreva spati in obema bi bilo žal dragocenih trenotkov skupnega potovanja, skupne svobode.

Nož naglo poteka. Na nemški meji se že dani in razločujem že pokrajino, snežne hribe, gozdčice, polja, vasi in mesteca z lepimi cerkvicami. V Pragi drvi proti Dunaju in ne moreš ga zadrževati. V predmestjih smo že. Megla so spušča z drobnim dežjem, ko se ustavljamo na kolodvoru.

Z detektivoma korakava molče. »Ali bi šli še na topele zajutrek?« Posvetujemo se, kam bi šli. Nazadnje vstopamo v delavsko umazano kaverno. Glasni ljudje prihajajo in odhajajo, pišejo smrdljivi čaj ali vodeno kavo.

Izplili smo in šli. Jedva smo se vtilčili v tramvaj. Tudi tukaj je vse prenapolnjeno veselih prazniških lic — 8. decembra je, na Marjin praznik — in snažnih oblik. Midve s sestro nosiva še dva meseca vedno iste obleke. — Izstopamo in ne čakamo zveze, temveč korakamo peš.

Ne v Južno Ameriko!

Prijatelj našega lista nam pošilja sledeče:
Posebno v zadnjem času se je med našim ljudstvom prav posebno razvilo, da ne rečem razpaslo, izseljevanje v Južno Ameriko (Brazilija, Argentina itd.) So zato različni vzroki, glavna sta pa dva:

1. Izseljenci upajo dobiti v Južni Ameriki dela in zaslužka.
2. Mnogi gredo v Južno Ameriko z upanjem, da bodo od tam lahko prišli pravičnim ali nepravilnim potom v Zedinjene države severoameriške.

Kar se tiče prvega, opozarjam vse naše izseljence ali one, ki se nameravajo izseliti, da v Južni Ameriki ni dela, izvešči morabitni ono malo dela, kar ga je sedaj v Uruguaju, ali pa suženjskega dela na facendah (kmetijah). V ilustracijo, kako se godi tam izseljencem in kaj se z njimi počenja, navajam samo sledeči slučaj, ki sem ga čital v «Corriere di Napoli», ki je zopet povzel članek po «Giornale delle Maestre». Izseljenci pa naj niti ne mislijo, da je to samo posamičen slučaj, ampak naj bodo prepričani, da se dogaja dan za dnem se mnogo in nesheto drugih slučajev, ki so še žalostnejši od tega.

V listu «O Estado de S. Paulo» od 13. oktobra na deseti strani, je čitali med gospodarskimi oglasi sledeče: Persoa seria cede 26 familias superiores de campo que chegará brevemente a São Paulo, mediante combinação com contrato. Tratase das 15 às 17 horas, à rua da Quitanda 2 A, 3. andar sala 12. (Resna oseba odstopi 26 prvovrstnih družin, ljudje z dežele, ki bodo prispele v kratkem v São Paulo, na podlagi dogovora s pogodbo. Poizvedbe od 15. do 17. v ulici Quitanda 2 A, 3. nadstropje, soba 12). Nek Italijan se je podal tjakaj in izvedel sledeče:

Oglas je podal gospod Ferreira da Rosa, lastnik kmetije (fazenda) v Batates-u. S tem gospodom je v zvezi nek Italijan, ki ne govori portugalski. Ferreira da Rosa je zatrdil, da je naročil prej imenovane družine zase, da jih pa sedaj ne rabi več in bi jih bil pripravljen odstopiti za 30 contos de reis (okolo 70.000 lir). Priponil je se, da ga družine stanejo do sedaj 14 contos de reis. O pogoju plačila je gospod Ferreira dejal: «Contrato regular no tabelliao e pagamento de um signal de 5 contos de reis, o restante no acto da entrega da mercadoria.» (Redna pogodba med notarjem in plačilo petih contos de reis; ostanek prilikom predaje «blaga».) Ferreira da Rosa poseduje vse listine dotičnih družin, ki so vse iz okolice Rovija in šteje vsaka povprečno 5 glav. Prispele da bodo 30. oktobra ali pa 4. ali 8. novembra. Na vprašanje, ali bi se lahko dobilo večje število družin, Ferreira ni mogel dati določnega odgovora, vendar pa je izjavil, da je sicer težko, vendar ne izključeno. Pridodal je še, da bi v ugodnem slučaju postal v najkrajšem času milijonar.

Oba «trgovca» pa sta se menda naposled zbledela in izginila. — Tako «Corriere di Napoli» od 16. t. m., 3. izdaja.

Se drug slučaj. Nek človek je pred nedolгим časom odšel s svojo družino v Južno Ameriko. Ni mu bilo močete najti dela. Dokler je še imel denarja, ki ga je prinesel s seboj, je že bil. Končno mu je tudi tega zmanjkalo — ustrelil se je.

Taki nesrečni slučaj se ponavljajo dan za dnem. Le redki pa so, ki imajo že doli sorodnike, ki se zanje zavzamejo in skrbijo, da dobijo kakšno delo. Tudi kar se plačila tiče, so razmere kar najneugodnejše. V ilustracijo naj služi le to, da je mesa na ostajanje — za služka pa skoro niti za obleko.

Drugi vzrok, ki napeljuje naše ljudi na izseljevanje v Južno Ameriko, je, da menijo, da bodo iz Južne Amerike kaj lahko priliš v Severno, t. j. Zedinjene države. Kdor pozna vsaj malo zemljepisja, bo že po zemljevidu videl, da ni to ravno tako lahko, kakor bi šel človek brez potnega lista v Jugoslavijo ali Avstrijo. Poleg tega vsakomur razumljivega zadržka so pa še stroge odredbe za priseljevanje v Zedinjene države. Navajam v sledečem glavne točke iz tozadevne ameriške postave. Opozarjam pa predvsem, da ne štejejo Zedinjene države ob priseljevanju po državljanstvu, ampak le po rojstvu. Tako velja italijanski državljan, ki je rojen slučajno v Jugoslaviji, za ameriškega priseljenika oblastva vedno le kot jugoslovanske državljan in se pristoje na račun jugoslovanske kvote. Letna kvota (za Italijo nekaj preko 42.000, za Jugoslavijo nekaj preko 9000) je pa zopet razdeljena na mesečno kvoto. Priseljeniki uradniki se tako strogo drže postave, da razdeli celó družino. (Čital sem v nekem ameriškem časopisu sledeč slučaj, ki je jako značilen: Neka Poljakinja se je vkrcala na angleški parnik. Med potjo je na morju porodila dete. Ko je prispela v New-York, poljska mesečna kvota ni bila še izčrpana. Vsled tega se je ona lahko izkrcala. Otroka pa je bil rojen na angleškem parniku in vsled tega je bil za priseljenika oblastva angleški državljan. Angleška mesečna kvota pa je bila že izčrpana. Zategadelj niso dovolili otroku, ki je bil še le par dni star, vstopa v Zedinjene države. Praviloma bi ga morali vrniti nazaj na Anglesko. Vendar so vprašali dovoljenja v Washington, ki je podelil izjemno dovoljenje).

V glavnem veljajo sledeče določbe: Prepovedan je vstop v Zedinjene države sledečim osebam:

- 1) umobolnim, božastnim; osebam, ki so kadarkoli in kolikoroli časa bile umobolne; alkoholikom (kroničnim); beračem, potepuhom, kakor tudi vsem onim, ki imajo kako nalezljivo bolezen (spolne bolezni, vse vrste jetike (očesne bolezni), pa naj bo še tako neznan);
- 2) vsem, ki so vsled kateregakoli obremenja nesposobni za delo (mrtvoudni, skrofulozni itd.);
- 3) onim, ki so bili kaznovani vsled kakega zločina ali sploh vsled kakega drugega prestopka proti pravosti;
- 4) anarhistom, množicem;
- 5) vsem onim, ki bi imeli delavsko pogodbo (pisano ali ustno);
- 6) vsem, kateri bi lahko padli v breme javni dobrotelosti;
- 7) onim, ki so že bili izgnani iz Zedinjenih držav;
- 8) otrokom pod 16 leti;
- 9) tujcem, ki so stari nad 16 let, a ne znajo pisati in brati angleškega ali kateregakoli drugega jezika.

Vsaka oseba, ki se izkrca v ameriškem pristanišču, mora imeti s seboj najmanj 25 dolarjev in sicer to potem, ko si je že plačala železniški listek do zadnje železniške postaje.

Brill

daje čevljem bliščečo svetlost
in jih ohranja mehke in nove.

Odhodi in prihodi vlakov

JUŽNI KOLODVOR.

Trst, Tržič, Cervinjan, Portogruaro - Benetke.
Odhodi: 0.15 o.; 5.— eks.; 5.35 brz.; 9.10 o.; 10.10 brz.; 14.— eks.; 15.15 o.; 18.— o.; 19.05 eks.

Dohodi: 0.40 eks.; 5.40 o.; 8.05 o.; 10.— eks.; 13.20 brz.; 15.30 eks.; 19.25 o.; 23.15 eks.

Trst, Gorica, Kormin, Videm (Udine).
Odhodi: 6.05 o.; 8.— o.; 9.10 o.; 13.10 o.; 17.15 brz.; 19.20 o.
Dohodi: 7.30 o.; 10.40 o.; 12.40 brz.; 16.50 o.; 18.50 o.; 22.45 o.

Trst, Nabrežina, Divača, St. Peter, Postojna.
Odhodi: 0.40 eks.; 5.15 brz.; 7.00 brz.; 8.30 o.; 10.50 brz.; 16.10; 19.45 brz.
Dohodi: 3.30 eks.; 7.15 o.; 9.25 brz.; 12.20 o.; 17.30 18.30 brz.; 20.30 o.; 21.20 brz.; KOLODVOR PRI SV. ANDREJU (državni).

Trst, Koper, Buje, Poreč.
Odhodi: 5.01, 8.50, 12.35, 18.30.
Dohodi: 8.30, 12.30, 17.55, 21.25.

Trst, Gorica, Podbrdo.
Odhodi: 5.35 brz.; 6.10 o.; 11.5 o. 17.25 o.
Dohodi: 7.45 o.; 15.45, 21.15 o.; 23.45 brz.

Trst, Herpelje, Buzet, Puča.
Odhodi: 5.25 o.; 12.55 brz.; 18.25 o.

Najvišje cene plačujem za

K O Ž E

kun, zlati, lisic, dihurjev, vider, jazbecov, mačk, varic, krto, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10
II. nadst., vrata 16

Sprejemajo se pošiljave po pošti.

Oglasi v „Edinosti“

imajo
najboljši uspeh

Zaloga domačih vin.

Vipavsko, istrski refoš in kraški teran. Na debelo in za družine Via Cunicoli 8, na drobno in za družine Via Giuliani 32. Telefon 19-80.

Priporoča se lastnik (684) FR. ŠTRANČAR.

Inserirajte v „Edinosti“

BANCA ADRIATICA

Ustanovljena leta 1903.

Delniška glavica Lit. 15.000.000 — popolnoma vplačana.

Glavni sedež: Trst, Via S. Nicolò 9 (Lastna palača). — Podružnici: ABBAZIA, ZARA.

Olajšuje vsako trgovsko operacijo z Jugoslavijo

poim. zaveznega zavoda

Jadranska Banka v Beogradu Ljubljani in Zagrebu

in njenih podružnic v glavnih mestih Jugoslavije.

Daje kreditne za nakup blaga, subvencije na blago, inkasno efektiv in računov. Informacije. Kupuje in prodaja dinarja in druge valute. Jamstvena pisma in druge operacije po najugodnejših pogojih.

Rojaki! Ne zabite na šolsko društvo!

Borzna poročila.

Trst, dne 21. novembra 1923

Težaji:

Cosulich	343
Dalmatia	275
Gerolovich	1160
Libera Tristina	373
Lloyd	1135
Lussino	589
Martinovich	139
Oceanla	110
Premuda	693
Trilpovich	298
Ampelea	474
Cement Dalmatia	375
Cement Spalato	216

Valuta na tržaškem trgu.

ogrsko kruno	0.1150	0.1250
avstrijske kruno	0.0795	0.0832
čehoslovaške kruno	67.25	67.80
dinarji	26.17	26.83
leji	11.50	12
marke	93.15	93.93
dolarji	183.15	183.65
francoski franki	408	409
švicarski franki	100.60	100.90
angleški funti papirni		